

2014 | 9

INGEKOMEN

18. 12. 2015

Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen

www.raakvlak.be

AARTRIJKE (ZEDELGEM) HOEK BAEKELANDLAAN

DIETER VERWERFT

FREDERIK ROELENS

JAN HUYGHE

Titel: Hoek Aartrijkestraat-Baekelandlaan, Aartrijke (Zedelgem) – Resultaten van het archeologisch proefonderzoek

Vergunningsnummer: 2012-171

Opdrachtgever: Kinderen Johan Dewulf

Uitvoerder: Raakvlak

Vergunninghouder: Dieter Verwerft

Auteurs: Dieter Verwerft, Frederik Roelens en Jan Huyghe

Veldmedewerkers: Lajos Lagauw, Regy Poppe en Serge Van Liefferinge

Bewaring en beheer van de geregistreerde data, vondsten en stalen: Raakvlak

Locatie/vindplaats: Hoek Aartrijkestraat en Baekelandlaan, Aartrijke (Zedelgem)

Projectcode: AA12HB

Kadaster: afdeling 4, sectie B, perceel 1122S

Periode: 7 mei 2012

Versie: Eindrapport

Technische ondersteuning: Nico Inslegers

Metaaldetectie: Roland Decock

Omschrijving onderzoeksoopdracht

Bijzondere voorwaarden en randvoorwaarden: Niet van toepassing

Omschrijving advies staalname en conservatie : Niet van toepassing

Omschrijving extern wetenschappelijk advies : Niet van toepassing

Omschrijving van de archeologische verwachting: Landelijke sporen uit de Romeinse periode tot de late middeleeuwen

Onderzoeksvragen: Op pagina 4 van dit rapport

Aanleiding van het onderzoek: Bouwen van 4 geschakelde woningen

Raakvlak:

Komvest 45
8000 Brugge
T +32 [0]50 44 50 41
F +32 [0]50 61 63 67
E info@raakvlak.be
www.raakvlak.be

© Raakvlak, oktober 2014

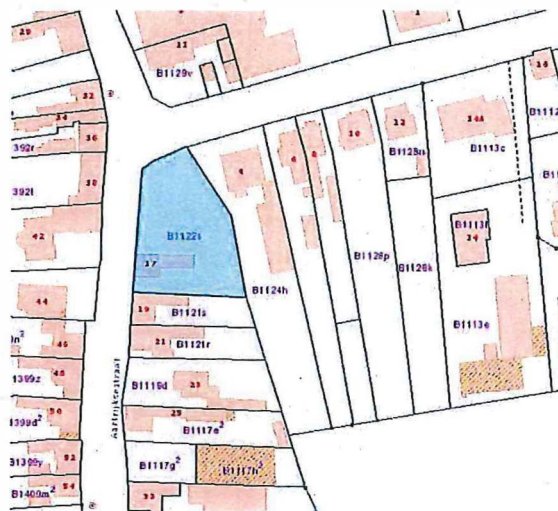
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Raakvlak

1. Inleiding.....	3
2. Onderzoeksvragen	4
3. Situering van het projectgebied	4
3.1. Historische situering	4
3.2. Cartografische situering	5
3.3. Archeologische situering.....	6
3.4. Bodemkundige situering	6
4. Veldwerk	7
5. Besluit	9
6. Bibliografie	9
7. Bijlagen....	10

1. Inleiding

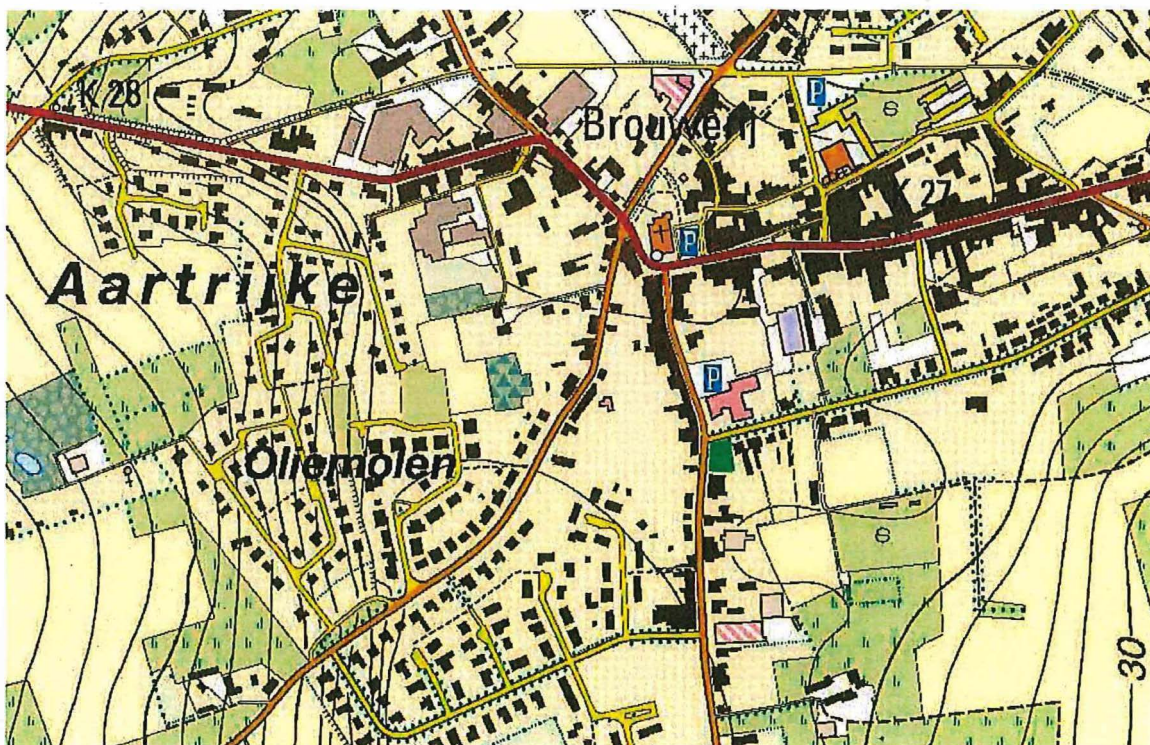
Naar aanleiding van de bouw van vier geschakelde woningen op de hoek van de Baekelandlaan en de Aartrijksestraat in Aartrijke, deelgemeente van Zedelgem, voert Raakvlak in november 2012 een archeologisch proefonderzoek uit.

Het archeologisch proefonderzoek heeft tot doel het inventariseren en waarderen van potentieel archeologisch erfgoed, dat door de geplande werken wordt verstoord. De resultaten worden geëvalueerd om de voordien ongekende, archeologische waarde van het bodemarchief vast te stellen en indien nodig een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving aan te bevelen.

Figuur 1: Het projectgebied (blauw) op de kadasterkaart

Op het 1328 m² grote perceel worden twee proefsleuven aangelegd. Het team bestaat uit 2 archeologen, 2 veldmedewerkers en 1 vrijwilliger. Het veldwerk nam één werkdag in beslag (bijlage 3).

Figuur 2: Het projectgebied (groen) op de topografische kaart 1:10.000 (giswest.be)

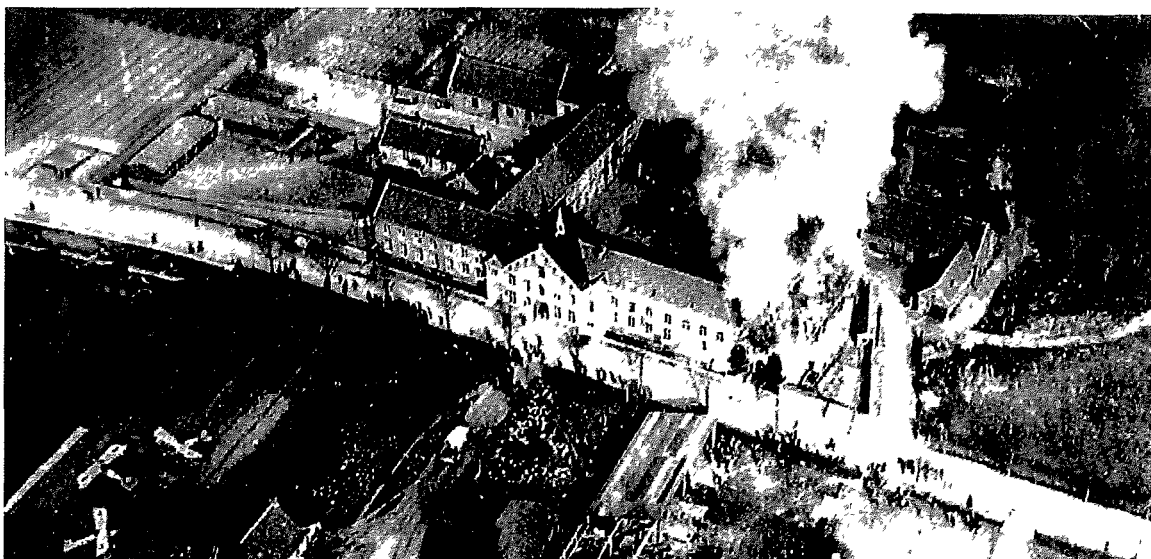
2. Onderzoeksvragen

Het doel van dit proefonderzoek is **het vaststellen en het waarderen van eventuele bewoningssporen**. De onderzoeksvragen die bij dit project gesteld worden zijn:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen (goed, gebioturbeerd,)?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

3. Situering van het projectgebied

3.1. Historische situering

Figuur 3. Zicht op het vliegveld en het klooster langs de Aartrijksestraat na een Engels bombardement (bahavzw.be)

Het momenteel onbebouwde projectgebied ligt net buiten de dorpskern van het landelijke Aartrijke, op een noordelijke uitloper van het Plateau van Wijnendale (inventaris.onroederfgoed.be: 26207). Het plateau ligt centraal in West-Vlaanderen, tussen Aartrijke, Torhout, Koekelare en Ichtegem. Aartrijke is vanaf de prehistorie bewoond. Daarvan getuigen verschillende vondsten van vuurstenen werktuigen en verschillende grafmonumenten die herkend zijn op luchtfoto's.

In de Romeinse tijd ligt Aartrijke op het kruispunt van verschillende wegen: de Steenstraat en de Zeeweg. Het projectgebied bevindt zich op 150 m van de Steenstraat. Deze vertrekt in Noord-Frankrijk en verbindt Cassel met Aartrijke. Langs deze wegen is - naast verschillende prospectievondsten - ook een gouden muntschat gevonden. Tijdens de vroege

middeleeuwen ontstaat de parochie Aatrijke. De eerste vermelding van het dorp stamt uit 898. Aatrijke behoort op dat moment tot de Pagus Flandrensis, onder de Graaf van Vlaanderen.

Vanaf 1770 zou er een oliewindmolen gestaan hebben op de hoek van de Aatrijksestraat en de 'houden ghentwech', de huidige Baekelandlaan (molenechos.org). De Stamkotmolen of Termotes molen ligt net ten zuiden van de projectlocatie. In 1897 wordt de molen gesloopt.

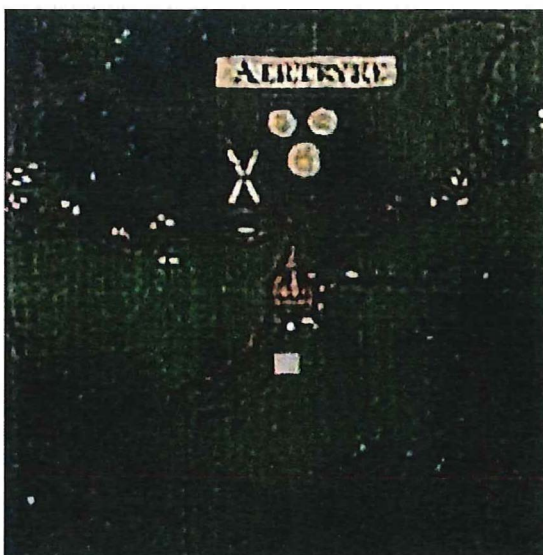
Tijdens de Eerste Wereldoorlog legt de Duitse bezetter een vliegveld aan langs de Aatrijksestraat tegenover het klooster van de Zusters van Liefde (bahavzw.be). De *Flugplätze* bestaat uit een landingsbaan aan beide zijden geflankeerd door houten hangars.

3.2. Cartografische situering

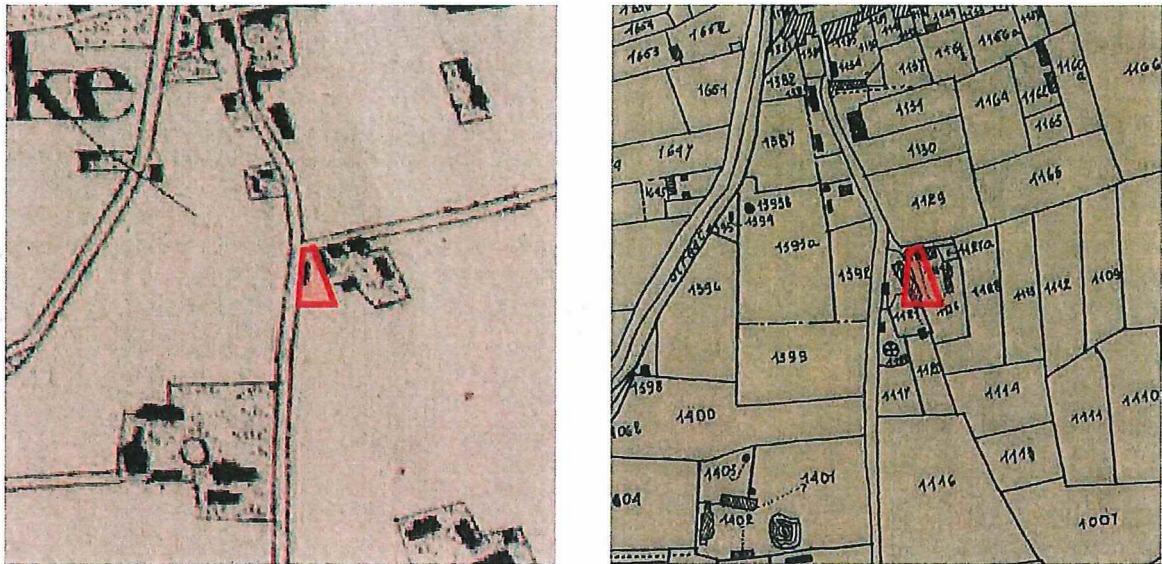
De oudste cartografische weergave van het terrein stamt uit de 16^e eeuw. Op de zogenaamde Heraldische kaart van het Brugse Vrije van de hand van Pieter Pourbus herkennen we duidelijk de Aatrijksestraat (*figuur 4a*). Op de kaart uit de periode 1561-1571 wordt het gebied ten zuiden van de dorpskern groen gekleurd. Dit wijst op het gebruik als landbouwgrond, maar een duidelijke legende ontbreekt. Op het perceel staat geen bewoning afgebeeld.

Twee eeuwen later, rond 1777, wanneer de Kabinetskaart opgesteld wordt onder leiding van graaf Ferraris, is er op de projectlocatie een hoeve zichtbaar (*figuur 4b*). De hoeve bestaat uit twee haaks geplaatste gebouwen. Eén gebouw evenwijdig aan en tegen de Aatrijksestraat en één gebouw loodrecht daarop. De hoeve bevindt zich in een gesloten landschap. Rond het erf liggen door hagen afgezoomde akkers.

Op de topografische kaarten van Philippe Vandermaelen (*figuur 5a*) en de kadasterplannen van Philippe Christian Popp (*figuur 5b*) is het volume evenwijdig aan de Aatrijksestraat duidelijk zichtbaar. Het gebouw evenwijdig met de Baekelandlaan figureert enkel op de Popp kaart.

Figuur 4: Het projectgebied op de Pourbuskaart (a, wit) en de Kabinetskaart (b, rood) (geopunt.be)

Figuur 5: Het projectgebied (rood) op de topografische kaart van Vandermaelen (a) en het kadasterplan van Popp (b) (geopunt.be)

Op de kaart van Vandermaelen (1846 – 1854) staat de Baekelandlaan afgebeeld, terwijl dit op de Popp-kaart (1842-1879) niet het geval is. De Baekelandlaan is hoogstwaarschijnlijk rond de jaren '50 van de 19^e eeuw aangelegd. De Stampkotmolen is enkel terug te vinden op de plannen van Popp.

3.3. Archeologische situering

Op de projectlocatie werd nog niet eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd. De Centraal Archeologische Inventaris vermeldt 3 locaties in de onmiddellijke nabijheid van het onderzoeksgebied. In 2011 voert Raakvlak een proefonderzoek uit op de site Jonkhove (Huyghe, 2011) (cai: 159786). Het onderzoek levert slechts 1 archeologisch spoor op: een postmiddeleeuwse gracht.

In 1994 graaft Yann Hollevoet een site op net ten oosten van de projectlocatie (cai: 300054). Op het terrein langs de Baekelandlaan worden enkele Romeinse bewoningssporen met scherven uit Het Hoge Keizerrijk geregistreerd.

Ten zuiden van het perceel, bij het Engelbewaarder Gesticht, is een luchtfotografisch ensemble herkend (cai: 157929). De sporen zijn waarschijnlijk te linken aan verdwenen bewoning die op de Ferrariskaart te zien is.

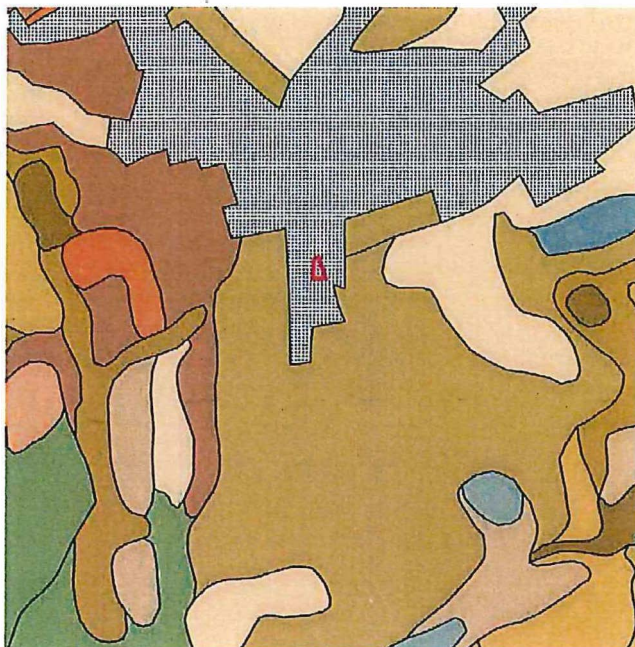
3.4. Bodemkundige situering

De bodemkaart omschrijft het projectgebied als 'antropogeen' (OB = bebouwde zone) (figuur 6). De gebieden rond de bebouwde zone wordt omschreven als een 'matig natte lemig zandbodem zonder profiel of met onbepaald profiel' (w-Sdp)

Aartrijke bevindt zich net ten zuiden van de zandrug tussen Gistel en Brugge, die de grens vormt tussen de polders en de zandstreek. De Vlaamse zandstreek is een relatief laaggelegen streek waarvan de bodems afgezet zijn door poolwinden tijdens de laatste ijstijd (het Weichseliaan), zo'n 116.00 tot 11.500 jaar geleden. Meer specifiek maakt Aartrijke deel uit van het Houtland, een zoals de naam doet vermoeden vrij bosrijk gebied, met de typische bomenrijen tussen de velden.

Zoals reeds vermeld ligt Aartrijke op een noordelijke uitloper van het Plateau van Wijnendale. Dit is een zwak golvend landschap met een gemiddelde hoogte tussen 15 en 20 m en duidelijk ingesneden beekvalleien

(Zwinstreek.eu). Het overheersende bodemtype zijn lemige zandgronden boven op een klei-zandsubstraat. Het zijn overwegend matig natte gronden die op een klei-zandsubstraat geen profielontwikkeling hebben.

Figuur 6: Het projectgebied (rood) op de bodemkaart (geopunt.be)

4. Veldwerk

Het veldwerk vindt plaats op maandag 7 mei 2012. Volgens de afspraken met de bouwheer wordt één proefsleuf evenwijdig aan de Aartrijksestraat (**sleuf 1**) en één sleuf evenwijdig aan de Baekelandlaan (**sleuf 2**) aangelegd. De sleuven worden gegraven met een 7 ton zware kraan op rupsbanden met een 2 m brede, tandenloze graafbak. De proefsleuf wordt aangelegd tot op de moederbodem, in dit geval het pleistoceen zand. De sleuf is 18 m lang en 50 tot 60 cm diep.

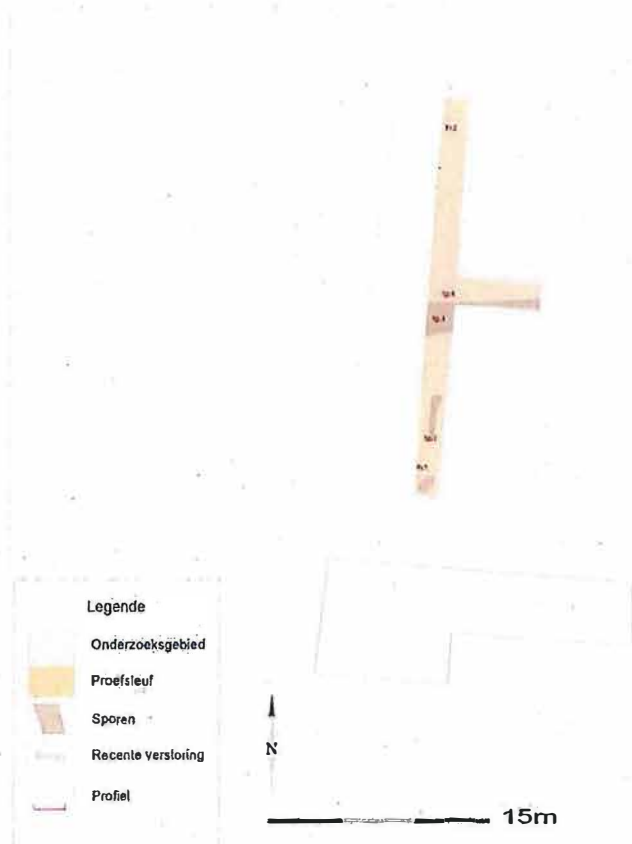
In elke sleuf worden de mogelijke sporen gefotografeerd en geregistreerd en alles wordt digitaal ingemeten (*figuur 8*). Waar nodig worden sporen gecoupeerd en op bodemkundige relevante plaatsen zijn profielen geplaatst.

Figuur 7: Profiel 1 in sleuf 1

Profiel 1 illustreert duidelijk de bodemopbouw op het terrein (*figuur 7*). Over de hele lengte van de sleuf is de bodem opgehoogd en nadien bewerkt. Deze donkergrijze en grijze

pakketten zijn 10 tot 30 cm dik en bevatten een kleine hoeveelheid aardewerk en veel recent bouwpuin. Daaronder ligt een 10 tot 20 cm dikke bruingrijze laag. Dit is een oude ploeglaag of Ap-horizont. De onderste laag is de moederbodem. Deze bestaat uit wit en geel zand met enkel oxido-reductie vlekken. De grens tussen de oude ploeglaag en de moederbodem is sterk gebiotubeerd door mollen en regenwormen.

Figuur 8: Digitaal opmetingsplan

Het bouwpuin is waarschijnlijk afkomstig van de afbraak van de huizen die op de oude kaarten zichtbaar zijn. Er zijn geen funderingen of andere structuren (zoals water- of beerputten) zichtbaar. Daarnaast dagzomen er vier sporen in de sleuven. Het gaat om drie kuilen (**sporen 1, 2 en 4**) en één gracht (**spoor 3**). Alle sporen worden op basis van het aangetroffen materiaal in de vroegmoderne periode (17-18e eeuw) gedateerd.

Als antwoord op de onderzoeksvragen kan gesteld worden dat de aanwezige sporen antropogeen en goed bewaard zijn. Ze behoren tot meerdere, niet nader te omschrijven structuren uit de vroegmoderne periode.

5. Besluit

Op de hoek van de Aatrijksestraat en de Baekelandlaan in, deelgemeente van Zedelgem, is een archeologisch proefonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek levert 4 archeologisch sporen op. Het gaat om enkele kuilen en een gracht uit de vroegmoderne periode. Op basis van deze bevindingen adviseert Raakvlak geen vervolgonderzoek.

Het decreet op de bescherming van het archeologisch patrimonium van 30 juni 1993 (en latere wijzigingen en uitvoeringsbesluiten) blijft geldig. Dit houdt de verplichte aangifte van eventuele vondsten tijdens de werken in.

6. Bibliografie

HUYGHE Jan en VERWERFT Dieter, 2011: *Archeologisch onderzoek Jonkhove, Aatrijke (Zedelgem)*, Brugge, 9p

<http://www.bahavzw.be/database/content/aatrijke-aatrijksestraat-vliegveld>

<http://cai.erfgoed.net/>

<http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=159786>

<http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=157929>

<http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=300054>

http://ccff02.minfin.fgov.be/cadqisweb/?local=nl_BE

<http://www.geopunt.be/>

<http://www.giswest.be/bodemkaart>

<http://www.giswest.be/topografische-kaarten-ngi>

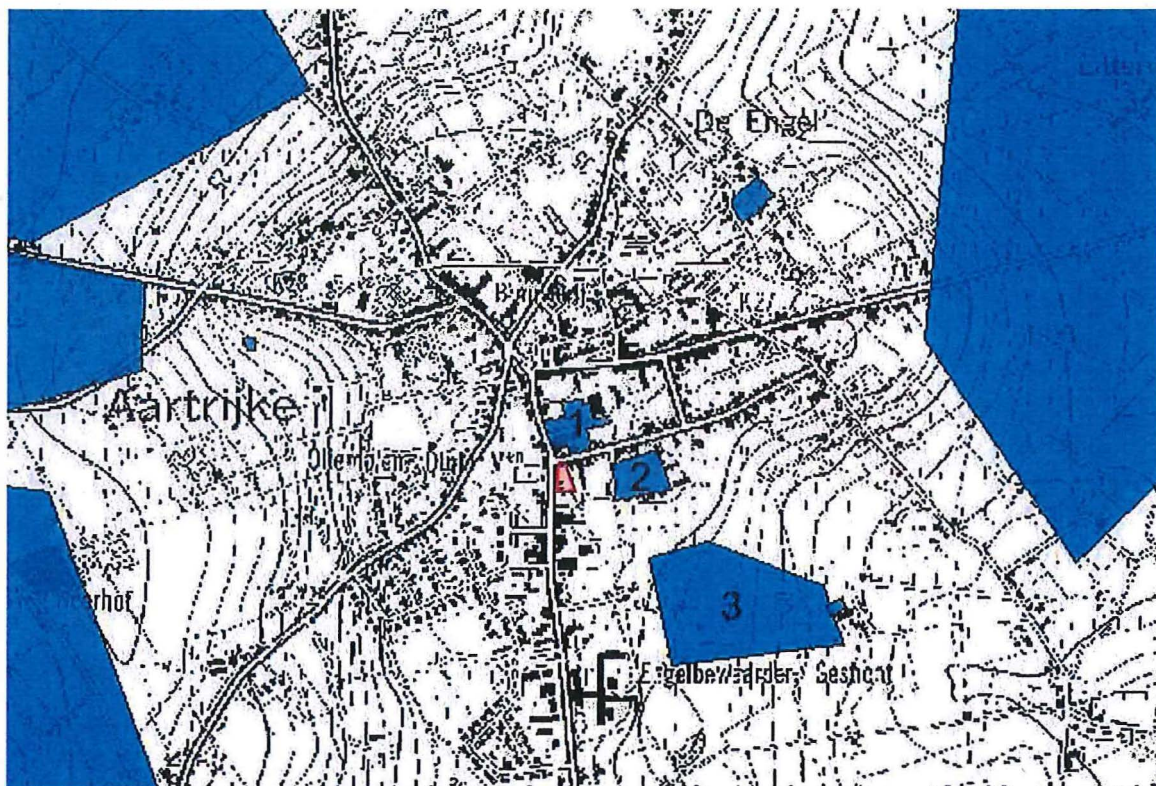
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/26207>

<http://www.molenechos.org/verdwenen/molen.php?AdvSearch=3696>

<http://www.rlhoutland.be/streek.php?rubr=kaart&map=1&nr=3>

http://www.zwinstreek.eu/zs/index.php?option=com_content&view=article&id=192%3Aazandstreek-plateau-wijnendale&catid=35%3Abwk&Itemid=53

7. Bijlagen

Bijlage 1: Het projectgebied (rood) op de CAI (cai.erfgoed.net): 1; Jonkhove, 2; Baekelandlaan, 3; Engelbewaarder

AA12HB Sporenlijst									
ID	Sleuf	Interpretatie	Datering	Omschrijving	Inclusies	Afmetingen	Coupe	Ouder dan	Opmerkingen
Sp 1	1	kuil	NT	DOBR en GE Z	AW	135 cm L, 63 cm B	nee		
Sp 2	1	gracht	NT	DOBR Z	BS	154 cm B, 40 cm D	nee		
Sp 3	1 en 2	paalspoor	NT	DOBRGR Z, veel BR vlekken	AW en BS	790 cm L, 180 cm B	nee		
Sp 4	1	paalspoor	NT	DOBRGR Z, BR en GE vlekken	AW en BS	79 cm L, 41 cm B	nee		

Bijlage 2: Sporenlijst

AA12HB Agenda		Datum	Team	Weer	Activiteiten
Dag 1	maandag	7/05/2012	Serge, Regy, Lajos, Jan en Dieter	bewolkt	aanleggen sleuf, fotograferen en intekenen
Dag 2					
Dag 3					
Dag 4					
Dag 5					

Bijlage 3: Dagrapporten